

EDITAREA HALUCINANTĂ A REALITĂȚII

Romanul *Transparența** de Radu Vancu se pretează la multiple interpretări. Asta pentru că autorul deschide mai multe cercuri semantice, care reclamă fiecare câte un parcurs hermeneutic distinct. Schița narativă este foarte simplă. Totul decurge din intensitatea transpunerii unei pseudo-realități ce nu lasă descoperită nicio celulă de timp sau de spațiu. Autorul face un tur de forță de aproape 450 de pagini prin intermediul căruia creează și pulverizează lumi din cuvinte și senzații hiperbolizate, duse până la extrem. Lectura devine hipnotică și induce cititorului o stare de necesitate precum alcoolul sau narcoticile. E foarte important de precizat încă de la început că această scriere nu este un roman propriu-zis, indiferent cât de elastic s-a dovedit de-a lungul timpului acest gen literar. Fraza curge poetic, înglobează pe parcursul ei, de fiecare dată, tot felul de procedee stilistice specifice poeziei. Chiar și legăturile între capitole și între planurile temporale se realizează poetic, în ciuda faptului că autorul restituie fapte ce au la origine realități clar determinate istoric, cum sunt referirile la orașul Sibiu, ce se dovedește până la urmă personajul principal al acestei scrieri.

Maximalist în intenție, Radu Vancu nu ratează ocazia de a recurge la numeroase referințe bibliografice sau culturale, ce au legătură cu aproape toate epocile devenirii omenității. Trimiterile culturale sunt realizate prin numeroasele dialoguri ce traversează scrierea. Dar acestea aveau nevoie de un cadru. Și ce spațiu de întâlnire a personajelor putea fi mai potrivit decât o crâșmă căreia i se conferă o consistență de-a dreptul mitologică? Graalajul, combinația dintre Graal și Garaj, e un tărâm mai mult decât boem. Acolo timpul stă în loc, în timp ce personajele beau autodistructiv, motivate de o metafizică aparte a gesturilor lor aparent singulare. Aici se discută enorm despre literatură, filosofie, politică și economie. Toate personajele, indiferent de condiția lor, au un aer de elită prin simplul motiv că vibrează la unison la problematicile supuse dezbaterii. Straturile de profunzime ale dialogurilor din această Agora subterană își găsesc răspunsurile sau consecințele în desfășurarea narativă. Totul e legat de *logos* și de puterea acestuia de a întemeia sau de a distruge lumea. Personajele par să acționeze împotriva lor însele. Autodistrugerea, mutilarea interioară pare a ține de o condiție necesară și obligatorie continuării vieții sau descoperirii vieții reale. Cam spre această idee converg toate definițiile transparenței și ale invizibilității ce

abundă (chiar exagerat) pe tot parcursul scrierii. Personajele nu cred în realitatea lumii, așa că se află mereu într-o alertă a descoperirii: „Se vedea acum limpede prin parbriz că filtrele de editare a realității nu mai făceau față [...]. Mă întreb dacă Fordul credea în realitatea noastră. Dacă avea, adică, vreo urmă de inteligență. Apoi am devenit, cum mi se întâmpla când eram leșinat de spaimă sau de plăcere, transparent. Nu era nici pe departe prima dată când deveneam transparent. Mi se întâmplase prima dată încă de la grădiniță [...] mă făceam transparent în lungile seri de iarnă când femeia de serviciu îmi spunea poveștile ei hipnotice și demente care răsuceau și încrețeau carnea pe mine”. A descoperi realitatea prin explorarea autodistructivă a opusului ei se dovedește o practică la care aderă toate personajele. Autorul îi portretizează pe toți „locatarii” Graalajului. Nu e locul aici pentru amănunte, dar Karina, Sabra, Reini, Lex, Sorinache, Codruța, Vancu, Ilie, Mega și personajul narator conturează împreună o lume distinctă, trăitoare în „subpământ”, cu totul și cu totul disidentă. Viața lor e o formă de protest împotriva realității. Pentru a fi descoperită la adevăratele ei dimensiuni, aceasta din urmă trebuie să treacă printr-un filtru al descompunerii și al halucinației. Libertatea pe care și-o îngăduie fiecare dintre protagoniști micșorează distanța dintre viață și moarte. Nu știm la un moment dat cât de real sau cât de livresc este acest joc continuu și provocator. Dialogurile dintre personaje dovedesc o cultură aproape neverosimilă. Din acest motiv s-ar putea reproșa acestei scrieri un anumit grad de artificialitate.

Personajele principale, Mega și protagonistul narator, își trăiesc povestea de dragoste cu o voluptate ieșită din comun, sexuală și spirituală în același timp. Erotizarea lumii decurge din șansele pe care cei doi și le dau de a fi ei înșiși. Sunt niște teroriști ai propriilor lor corpuri și lumi. De altfel, terorismul e una dintre temele cele mai importante ale acestei scrieri: „În noaptea, de fapt în dimineața aia, când am făcut dragoste cu Mega, violent și terorist, așa cum obișnuia ea în perioada aia, am simțit pentru prima dată că facem dragoste ca să ne salvăm viețile. Că falsurile astea care sunt corpurile noastre (nu doar al meu, erodat de invizibilitate – ci toate corpurile lumii, fiindcă orice corp e pur și simplu un fals) fac dragoste în încercarea disperată de a revela un adevăr. Că modul lor de a se contorsiona încinse până la incandescență e modul glicerinei umane

de a fierbe – pentru a revela pânza goală de dedesubt. Trupul ei era cantitatea de adevăr care-mi revela falsul”.

Modalitatea narativă la care recurge autorul face posibilă includerea unor povești foarte diverse în același plan. Chiar și atunci când se întoarce mult în trecut, nu se simte părăsirea traiectoriei principale. Este cazul poveștii despre întemeierea Sibiului. După părerea mea, aici autorul izbuște cele mai bune pagini ale cărții. Spun asta deoarece în unele locuri ale scrierii se simte un exces care, deși e programatic, nu poate să nu fie resimțit de cititor ca atare.

Scriitorul ne introduce în metafizica alcoolurilor. În fiecare sortiment de băutură de la Graalaj și îl explorează în profunzime, dezvăluindu-i toate valențele. Un exemplu: „Absintul, verde-albăstrui ca cerul, dar toxic ca infernul, sinucidere lichidă consumată *en expert* de arhanghelii verlainiano-rimbaldieni ai poeziei blestemate, companion *duca e maestro* al tuturor scandalurilor triviale și al tuturor versurilor pure ale decadenței pariziene, făcând otova iubirea și ura, echivalând pe înțelesul francezilor amestecul stavroghian de noblețe și abjecție, contopind în fuziune alchimică pe Gorică Pirgu și Pașadia, o opera nu la negru, ci la verde (având exact același verde devastator de tristețe ca al ochilor Megăi, fiindu-le cel mai exact corelativ obiectiv), catalizată *qvasi*-instantaneu și de o eficiență fără greș încă de la primele două sute de mililitri”. Alcoolul joacă un rol foarte important în economia cărții. Nu mă refer acum doar la boema ca atare, ci la faptul că face parte dintr-un proces alchimic de sublimare a realului. Adevărata realitate nu poate fi înțeleasă decât dacă ești distrus, terciuit de alcool. Forma aceasta de sinucidere lentă se opune unei alte forme brutale de sinucidere – prin spânzurare. Tatăl naratorului s-a spânzurat, tatăl lui Vancu s-a spânzurat, profesorul Radu Vancu însuși va muri la fel, într-un viitor imprecis situat în afara timpului narațiunii. Erosul/pornograficul și moartea sunt două entități îngemănate. Între ele „performează” un copleșitor joc al simțirilor care nu liricizează ființele, ci le împinge spre un soi de raționalitate aparte. Aceasta aduce cu sine o adevărată manie de a defini obiectele lumii. Asistăm la o serie aparent nesfârșită de definiții ce, nu de puține ori, sfârșesc în paradox.

Un personaj bine conturat este tatăl Megăi, *el capitan*, un securist versat cu care personajul narator poartă lungi și aprinse discuții în contradictoriu. Erudiție de ambele părți, exces de ambele părți. Dar important e că acest *el capitan* face legătura între relatările ca atare și „catastrofa”

din finalul romanului, catastrofa anticipată de narator prin mai multe mijloace: „Îmi memorasem, așadar, Megăi fiecare moleculă a corpului, în așa fel încât s-o pot reconstitui după catastrofa – iar paginile astea nu sunt altceva, știam asta de la bun început, decât molecule ale trupului ei, rearanjate în așa fel încât, la o anumită trecere a luminii prin ele, cristalele de cuvinte să se încălzească, să se înmoaie, să se facă materie organică fluidă și hipnotică – și să devină, literal și în toate sensurile, Mega. Ele sunt Mega”.

Discuțiile despre frumusețe apar frecvent în carte. Protagonistii se caută pe sine explorând frumusețea invizibilă a lumii. Prezența ca atare în realitate depinde de transparența în care se pot camufla ființele. Faptul că acest tip existențialist de invizibilitate e cauzată de spaimele puternice sau de plăcerile asociate cu delirul demonstrează că lumea e reală doar dacă este extremă bipolară atroce. Mega pregătește o licență, sub conducerea profesorului Vancu, ce are drept subiect literatura ca formă de terorism. Gândurile proiectează realități palpabile, imediate. Alcoolul e prezent pretutindeni, așa cum ziceam, dar nu ca formă de anestezie, ci ca metodă de intensificare a trăirilor.

Punctul culminant al cărții este atroce. Trupurile terciuite metaforic până acum devin neputincioase rămășițe biologice, după ce o catedrală evanghelică ticsită de lume se prăbușește ca urmare a unui presupus atentat terorist. *El capitan* perora în acea catedrală pe o temă care combina filosofia și economia. „Catedrala umană” este toată distrusă, nu mai rămân în viață decât personajul narator, Mega și Vancu, ultimii doi având nevoie de intervenții chirurgicale pentru a putea fi salvați. Într-un Sibiu depopulat, cel care spune povestea trăiește ca și cum ar fi singurul locuitor al pământului. Filosofia expusă dialogal sau prin monolog până în acel moment are echivalent în terorismul ca experiență concretă. Tragedia este trecută printr-un filtru estetic, ca și cum nimic nu ar fi suficient de distrugător pentru a anihila frumusețea lumii, odată descoperită. Moartea conștientă, prin sinucidere sau nu, e una dintre cele mai tulburătoare forme de metafizică.

Transparența mărturisește o astfel de metafizică atroce și tulburătoare, care impune o editare halucinantă a realității.

*Radu Vancu, *Transparența*, Editura Humanitas, București, 2018.